

Saturnia pyri

Grote nachtpauwoog

Eens, al weer een aantal jaren geleden, hadden we ons voorgenomen om op het Franse eiland Corsica nu eindelijk die wandeling vanuit Porto naar Ota af te maken. Al een paar keer waren we vol goede moed aan de tocht begonnen. Het vele moois dat de natuur van het eiland te bieden heeft, konden wij echter maar moeilijk zomaar aan ons voorbij laten gaan. In plaats van door te lopen zaten we regelmatig op de knieën in de distels; dan weer voor de een of andere vreemde orchidee en dan weer voor een fraai gekleurd insect. We vergaten de tijd, én onze afspraak om het mooie dorpje verderop ditmaal echt te bereiken.

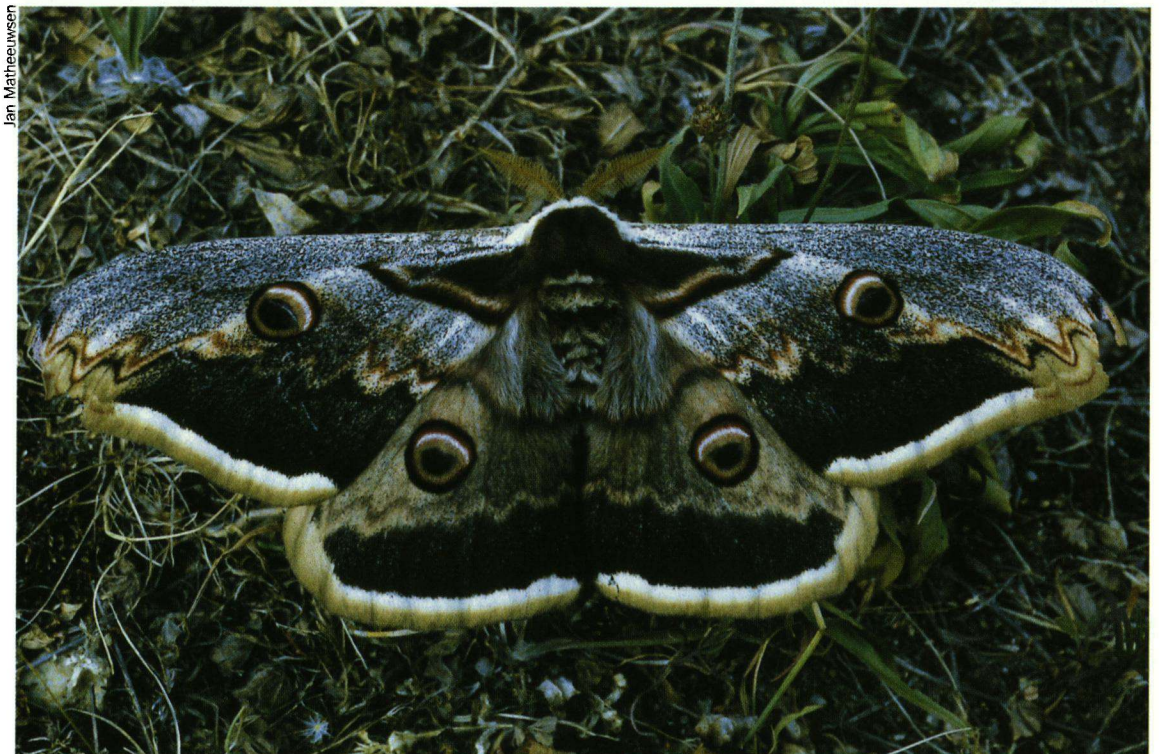
tekst: Jan Mattheeuwsen

Maar... die mooie, zonnige morgen zou het anders gaan. Niks fraaie orchideeën of insecten, maar de blik op oneindig en, vooral, lopen. Vol goede moed vertrokken we. Echter, na enkele honderden meters vond de eerste stop reeds plaats. Dat moest wel, vonden we. Vóór ons over de weg vloog namelijk een raar vogeltje dat langzaam maar zeker naar de berm zeilde. Iets was er niet in orde en daar moesten wij natuurlijk het fijne van weten! Aangekomen op de plek waar ons manke vogeltje was neergestreken zakten wij voor de zoveelste keer op onze knieën in de distels en aanschouwden het lijdend voorwerp. Wat wij zagen was geen vogel. Wij, inwoners der lage landen, hadden het voorrecht om oog in oog te mogen zitten met de grootste vlinder van Europa: de grote nachtpauwoog (*Saturnia pyri*)! De benodigde apparatuur werd maar weer eens in gereedheid gebracht. Pas enkele uren later vervolgden we onze tocht in de richting Ota, maar ook

die dag hebben we het dorpje, ondanks goede voornemens, niet gezien.

Verspreiding Het zou voor een natuur- en vlinderliefhebber ook uitermate dom zijn geweest om Ota te bezoeken en de grote nachtpauwoog zomaar voorbij te lopen. De kans om deze prachtige nachtvlinder waar te nemen doet zich namelijk zelden voor... en nooit als je in Nederland blijft. Hier, en in de landen om ons heen, schittert de soort door afwezigheid. Wie een kans wil maken om hem te zien moet naar de Europese en Afrikaanse landen rond de Middellandse Zee of, zoals wij, naar een van de eilanden (Corsica, Sardinië, Majorca e.d.). De noordgrens van zijn grote verspreidingsgebied loopt door Centraal Europa. In België schijnt hij enkele malen te zijn waargenomen.

Groot... Alles is groot aan de grote nachtpauwoog. De wijfjes, die alleen te herkennen zijn aan het in vergelijking met de mannetjes dikkere achterlijf en aan het ontbreken van de enorme, veervormige antennes, halen een vleugelspanwijdte van wel 16 cm. De eitjes zijn bijna 3 mm groot, de prachtig groene rups met blauwe pukkels wordt zo'n 10 cm lang en de cocon is een groot, peervormig spinsel waarin de grote, bruine pop zich (soms wel drie jaar) bevindt. In het voorjaar vliegen de vlinders vooral in de buurt van boomgaarden want de rupsen leven van het loof van kersen, peren, pruimen enzovoorts. En dat is dan jammer, want de mens wil zijn fruit

Grote nachtpauwoog.

Kleine nachtpauwoog.

graag beschermen en doet dat door het gebruik van chemicaliën. Vele rupsen zijn daarvan het slachtoffer en hun aantal is de laatste jaren sterk gedaald. Het schijnt dat sommige landen overwegen om hem als een bedreigde diersoort te gaan beschermen.

...en klein Als je praat over een grote nachtpauwoog zou je denken dat er ook een kleine nachtpauwoog moet zijn. Dat is ook zo. Terwijl ze in Italië, Tunesië of Turkije kunnen pronken met de grootste vlinder van Europa, vliegt in onze streken *Saturnia pavonia*. De kleine nachtpauwoog, met een groot verspreidingsgebied (ook in dat van de grote nachtpauwoog), haalt een vleugelspanwijdte van 4 cm (de kleurrijke mannetjes) tot 6 cm (de iets minder kleurrijke wijfjes). Bij ons vliegt hij vooral in heidegebieden, want de rupsen moeten het voornamelijk hebben van struikheide (*Calluna vulgaris*). Ik zeg voornamelijk, want de groene rupsen met zwarte banden en witte pukkels zijn niet kieskeurig en vinden vuilboom, moeras-spirea of soorten uit de familie van ganzeriken ook de moeite waard.

Er is bij de kleine nachtpauwoog, net als bij de grote, één generatie per jaar. Die vliegt van april tot in juni. Een andere overeenkomst met de grote nachtpauwoog is dat de mannetjes van de kleine nachtpauwoog behalve 's nachts ook overdag vliegen en dat de soort als pop overwintert in een taaie, peervormige cocon. De relatief grote eitjes worden in pakketjes rondom de stengels van de waardplant afgezet. De daaruit komende rupsjes verorberen eerst de eierschalen en beginnen pas daarna aan het hoofdmenu, meestal struikheide, te knauwen. De kleur die op de foto te zien is krijgen ze pas in de laatste fase van hun ontwikkeling.

En het plaatsje Ota? Daar ben ik inmiddels toch nog geweest...